

การพยาบาลด้วยความเอื้ออาทรของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ชั้นปีที่ 3 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี
ขอนแก่น ในการเรียนการสอนวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพ 3 ตามการรับรู้ของผู้รับบริการ

**The Clients' Perception about Caring Behaviors of Nursing Students
in Clinical Teaching Nursing Care Person with Health Problem Practicum 3**

Boromarajonani College of Nursing KhonKean

รุ่งทิพย์ พรหมบุตร * วัชรวิ อมรโรจน์วรวุฒิ **
วชิรศักดิ์ อภิพัฒนกันต์ *** ธิติพร เกียรติกังวาน ****

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มี **วัตถุประสงค์** เพื่อศึกษาการพยาบาลด้วยความเอื้ออาทรของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ชั้นปีที่ 3 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ขอนแก่น ในการเรียนการสอนวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพ 3 ตาม การรับรู้ของผู้รับบริการ **วิธีการวิจัย** เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) **กลุ่มตัวอย่าง** คือผู้ป่วยที่อยู่ใน การดูแลรับผิดชอบของ นักศึกษาพยาบาล จำนวน 135 คน **เครื่องมือเก็บข้อมูลวิจัย** ได้แก่แบบสอบถามแบบ ประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 77 ข้อ แบ่งเป็น 10 ด้าน ตามกรอบแนวคิดทฤษฎีความเอื้ออาทรของวัตสัน โดย ผู้วิจัยพัฒนาจากแบบสอบถามของ ณรงค์ คำอ่อน (2550) มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .97 และ แบบบันทึกผลการ เรียนรู้ของนักศึกษา **การวิเคราะห์ข้อมูล** ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตรวจสอบคุณภาพความเชื่อถือได้ของงานวิจัย (Research Credibility) โดยใช้กระบวนการตรวจสอบแบบสามเส้าด้านข้อมูลและด้านวิธีการ

ผลการวิจัย ค่าเฉลี่ยการพยาบาลด้วยความเอื้ออาทรของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.49$, $SD = 0.41$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ลำดับแรก คือ 1) ด้านไวต่อการรับรู้ของ ตนเองและผู้อื่น ($\bar{x} = 4.53$, $SD = 0.50$) 2) ด้านการใช้กระบวนการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์อย่างสร้างสรรค์ 3) ด้านการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ด้านอื่นๆ อีก 7 ด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก พิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ดูแลผู้รับบริการและครอบครัวเสมือนญาติสนิท ($\bar{x} = 4.65$, $SD = 0.60$) ดูแลผู้รับบริการโดยไม่แสดงท่าทีรังเกียจ ($\bar{x} = 4.64$, $SD = 0.61$) แสดงความรู้สึกร่วมกับผู้รับบริการได้อย่าง เหมาะสมทั้งคำพูดและการแสดงออก ($\bar{x} = 4.63$, $SD = 0.58$) ข้ออื่นๆ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ถึงมากที่สุด

ข้อค้นพบจากการวิจัย ผู้รับบริการรับรู้และซาบซึ้งต่อการพยาบาลด้วยความเอื้ออาทรที่ได้รับ นักศึกษาเห็น คุณค่าในตนเองและวิชาชีพพยาบาล ภาคภูมิใจที่ได้เรียนพยาบาล ได้ทำประโยชน์ต่อผู้อื่นให้พ้นความทุกข์จากความ เจ็บป่วย และรับรู้ถึงความสุขจากการทำงานที่เกิดจากการเป็นผู้ให้แล้วทำให้ผู้อื่นมีความสุข

คำสำคัญ: ความเอื้ออาทร

* พยาบาลวิชาชีพระดับชำนาญการ *** พยาบาลวิชาชีพระดับปฏิบัติการ

** พยาบาลวิชาชีพระดับชำนาญการพิเศษ **** พยาบาลวิชาชีพระดับปฏิบัติการ

กลุ่มวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ขอนแก่น

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วิชาชีพการพยาบาลเป็นวิชาชีพที่มุ่งเน้นการดูแลบุคคลแบบองค์รวม ครอบคลุมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและจิตวิญญาณ ที่บูรณาการการดูแลทั้งด้านส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค พิ้นฟูสุขภาพ และการรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วย พยาบาลจึงเป็นบุคลากรทางวิชาชีพสุขภาพที่ปฏิบัติหน้าที่ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ป่วยอย่างใกล้ชิดมากกว่าบุคคลอื่น (วรุณยุพา รอยกุลเจริญ, 2550) พยาบาลนอกจากจะต้องมีความรู้ความชำนาญด้านการพยาบาลแล้ว ยังต้องเป็นผู้มีบุคลิกภาพที่แสดงออกซึ่งความเอื้ออาทรต่อผู้ป่วยหรือผู้รับบริการ (วาสนา นัยพัฒน์, 2545) จากการศึกษาของ Swanson (1999) และ Watson (1999) พบว่าถ้าผู้ป่วยได้รับรู้ว่าตนเองได้รับการดูแลอย่างเอื้ออาทร จะทำให้ผู้ป่วยมีความพึงพอใจทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ การดูแลอย่างเอื้ออาทร (Caring) จึงเป็นคุณลักษณะเฉพาะทางวิชาชีพที่ผู้รับบริการทุกคนคาดหวัง เป็นพันธะของวิชาชีพการพยาบาลต่อสังคม และเป็นเหตุผลที่สังคมต้องมีวิชาชีพนี้ (Watson, 1988) และเป็นแก่นแท้ของวิชาชีพการพยาบาล (สุภาพร ดาวดี, 2548) ดังนั้นพยาบาลจึงควรได้รับการปลูกฝังพฤติกรรมกรดูแลตั้งแต่เริ่มเข้ามาเป็นนักศึกษาพยาบาล ที่จะหล่อหลอมนักศึกษาสำเร็จออกมาเป็นพยาบาลที่มีความรู้และความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาล โดยให้การดูแลอย่างเอื้ออาทร (พจนา ปิยะปกรณชัย, 2549) เพื่อก้าวเข้าสู่บทบาทของพยาบาลวิชาชีพจะได้เป็นพยาบาลวิชาชีพที่มีคุณภาพ

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับความเอื้ออาทร หรือ คำว่า Caring ในภาษาไทยได้มีนักวิชาการนิยามใช้คำว่า พฤติกรรมการดูแล หรือพฤติกรรมความเอื้ออาทร ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะใช้คำว่า การพยาบาลด้วยความเอื้ออาทร เพราะสื่อความหมายถึงวิชาชีพพยาบาลได้ดีที่สุด คำนี้มีความหมายที่ลึกซึ้งในตัวเอง มีความเชื่อมโยงทางจิตใจที่สัมพันธ์กัน มีความรัก ความห่วงใย ความอบอุ่นใจ และเป็นทุกข์สุขด้วยเสมอ ได้มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้ Watson (1999) ให้ความหมายของ Caring หมายถึง ศาสตร์และศิลป์ในการกระทำและแสดงความรู้สึกลอย่างจริงใจระหว่างบุคคล ที่ต่างก็มีศักยภาพและได้รับประโยชน์ร่วมกันในขบวนการดูแลเอื้ออาทร และ อารี ชิวเกษมสุข (2542) ให้ความหมายของ พฤติกรรมความเอื้ออาทร หมายถึง การกระทำใด ๆ ที่ช่วยเหลือ ประคับประคองและเอื้ออำนวยให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุขและมีคุณค่า สอดคล้องกับ ยี่สุน ใจดี (2540) กล่าวว่าความเอื้ออาทรหมายถึงกระบวนการกระทำระหว่างบุคคลที่ให้การช่วยเหลือบุคคลอื่นหรือกลุ่มบุคคลให้ดำรงไว้ซึ่งความเป็นมนุษย์ การอยู่รอดชีวิต หรือเพื่อจุดประสงค์ใดจุดประสงค์หนึ่ง เป็นความรู้สึกลที่มีร่วมกันระหว่างผู้ดูแลและผู้รับการดูแล เช่น การดูแลระหว่างเพื่อน การดูแลระหว่างบุคคลในครอบครัว เป็นต้น และ วัลภา คุณทรงเกียรติ (2543) ได้ให้ความหมายของความเอื้ออาทรว่าเป็นการดูแลระหว่างคนกับคน คือ การดูแลระหว่างพยาบาลกับผู้ป่วย ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ก็จะต้องผ่านกระบวนการมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันเท่านั้น และในเบื้องต้นของแนวคิดความเอื้ออาทร บุคคลต้องเอื้ออาทรตนเอง รักตนเองก่อน ด้านแนวคิดความเอื้ออาทรในวิชาชีพพยาบาล กล่าวได้ว่า ความเอื้ออาทร (Caring) เป็นคำ

ที่เกิดขึ้นพร้อมกับวิชาชีพพยาบาลเช่นเดียวกับแม่ดูแลลูก ซึ่งไม่เพียงแต่จะหมายถึงการเลี้ยงดูให้มีการกินอยู่นอนหลับพักผ่อนอย่างถูกต้องและเพียงพอเท่านั้น แต่ยังมีเชื่อมโยงทางจิตใจที่สัมพันธ์กัน มีความรัก ความห่วงใย เป็นทุกข์สุขด้วยเสมอ ความเอื้ออาทรจึงเป็นหัวใจสำคัญของการพยาบาล อาจกล่าวได้ว่า ความเอื้ออาทร เป็นเอกลักษณ์ของวิชาชีพพยาบาล ความเอื้ออาทรตามแนวคิดของ Leininger (1990) มีดังนี้ 1) ความเอื้ออาทรเป็นการกระทำอย่างชัดเจน ต่อ “คน” แบบองค์รวม 2) ความเอื้ออาทรเป็นองค์ประกอบสำคัญของการปฏิบัติกิจกรรมการพยาบาลต่าง ๆ 3) ความเอื้ออาทรเป็นการปฏิบัติที่ต้องคำนึงถึงความแตกต่างของบุคคล สถานการณ์และวัฒนธรรม 4) ความเอื้ออาทรเป็นสิ่งที่พยาบาลต้องกระทำด้วยความรู้ และสติปัญญา Watson (1985) ได้เสนอทฤษฎีความเอื้ออาทรว่า ความเอื้ออาทรนั้นเป็นลักษณะของการกระทำที่มนุษย์พึงให้ต่อมนุษย์ ซึ่งเป็นการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่อบุคคลตามบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบทางสังคม โดยมีความเมตตา ความสนใจ ความเอาใจใส่เป็นพื้นฐาน เน้นความเป็นมนุษย์โดยชี้ให้เห็นถึงองค์รวมของมนุษย์ที่ประกอบด้วยกาย จิต จิตวิญญาณ เป็นแก่นของตัวตน เป้าหมายของทฤษฎีนี้คือ การช่วยเหลือให้บุคคลมีคุณภาพของกาย จิต จิตวิญญาณ ในการก่อให้เกิดการเรียนรู้ในตนเอง การเห็นคุณค่าของตนเองและการดูแลตนเอง ในการดูแลที่ต่างฝ่ายต่างเข้าถึงความรู้สึกและสัมผัสจิตใจของกันและกันทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจและจิตวิญญาณ จนกระทั่ง จิตวิญญาณของผู้ดูแลและผู้รับการดูแลหลอมรวมเป็นหนึ่งเดียวกันอย่างที่เรียกว่า “การดูแลเอื้ออาทร” หรือ “Transpersonal caring” ซึ่งหมายถึง การดูแลที่เข้าถึงความรู้สึกของกันและกันหรือเอื้ออาทรต่อกันที่แสดงออกเป็นพฤติกรรมความเอื้ออาทรในการดูแลของผู้ดูแล

การพยาบาลด้วยความเอื้ออาทร (caring) เป็นแกนของการจัดการศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ของวิทยาลัยพยาบาลในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีขอนแก่น สถาบันการศึกษาสังกัด สถาบันพระบรมราชชนกมีนโยบายในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมและการคิดอย่างเป็นระบบ เพื่อพัฒนานักศึกษาตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และ คุณธรรมจริยธรรมที่เป็น นโยบายของวิทยาลัยได้แก่ ความซื่อสัตย์ รับผิดชอบ และเอื้ออาทร จิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ โดยวิทยาลัยฯ ได้จัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการและสอดแทรกคุณธรรมดังกล่าว ทุกรายวิชาในภาคทฤษฎีโดยเฉพาะในรายวิชาการพยาบาล อีกทั้งได้บูรณาการเรื่องความเอื้ออาทร จิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ผ่านทางกิจกรรมพัฒนานักศึกษา โดยศูนย์การเรียนรู้ เข้าใจ เข้าถึงพัฒนา (ระบบครอบครัว) ซึ่งงานพัฒนานักศึกษาและอาจารย์ประจำครอบครัวได้รับนโยบายของวิทยาลัยนำลงสู่การปฏิบัติในงานที่ดูแลรับผิดชอบในแต่ละกิจกรรม เพื่อหวังให้นักศึกษาของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีขอนแก่นจบเป็นบัณฑิตที่มีจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ เป็นพยาบาลที่ดี เข้าใจ และดูแลผู้รับบริการคุณภาพดีมีศรัทธาในองค์กรความรู้ทางหลักวิชาการและจรรยาบรรณวิชาชีพ ซึ่งใน

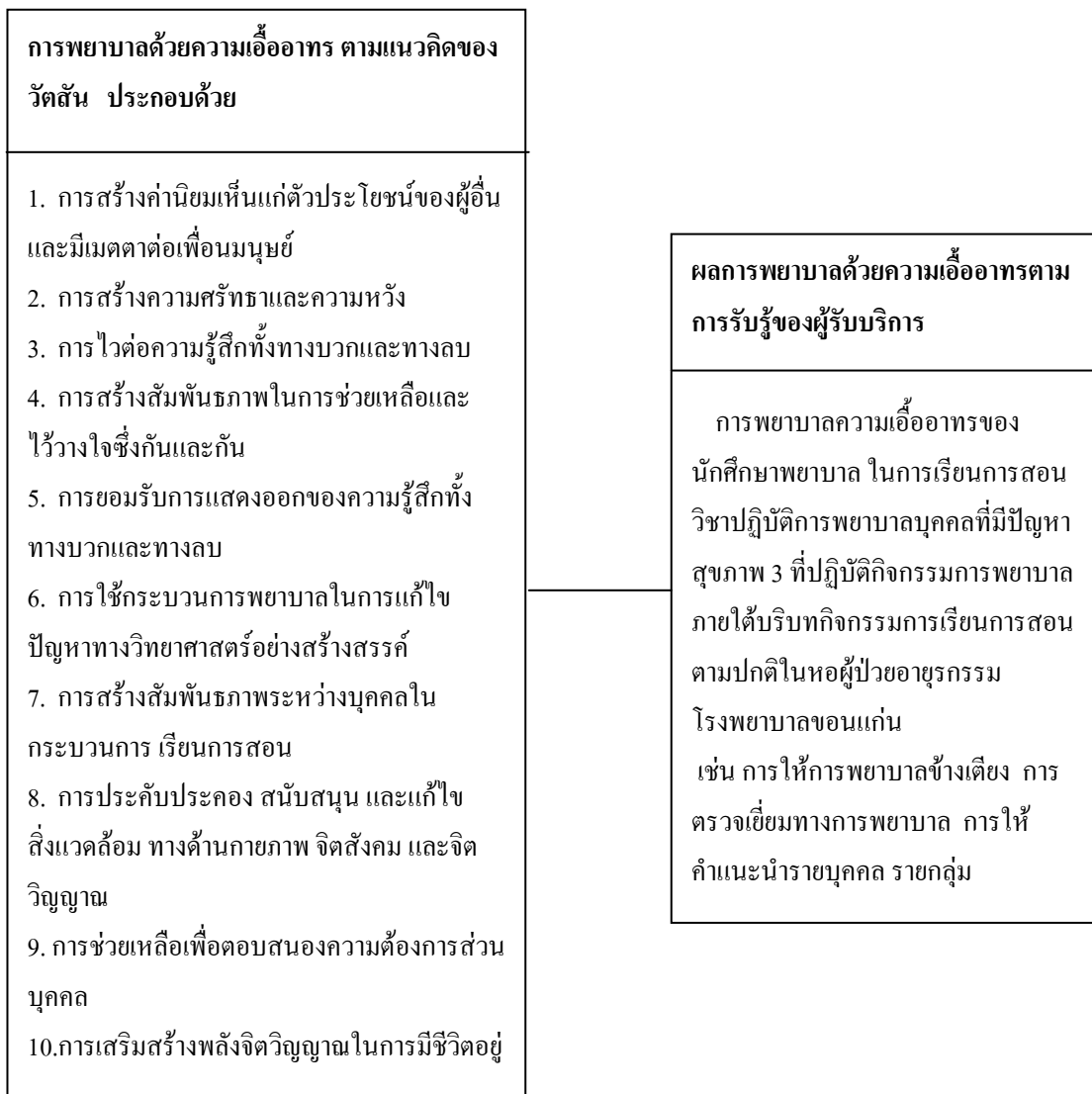
ระยะดำเนินการที่ผ่านมาจะเป็นการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องคุณธรรมดังกล่าวในภาคทฤษฎียังไม่ได้บูรณาการลงสู่การนำไปใช้จริงกับผู้รับบริการในการให้บริการพยาบาลในขณะที่ฝึกปฏิบัติงาน และยังไม่มีการประเมินผลว่า การบูรณาการการเรียนการสอนโดยสอดคล้องคุณธรรม จริยธรรมเรื่อง ความเอื้ออาทรจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ที่วิทยาลัยได้เน้นนั้น นักศึกษามีความสามารถที่จะ ถ่ายทอดไปสู่การปฏิบัติการพยาบาลจริงกับผู้ป่วยได้หรือไม่ อย่างไร

ผู้วิจัย เป็นผู้รับผิดชอบ วิชา และเป็นอาจารย์นเทศวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหา สุขภาพ 3 โดย มีลักษณะวิชา คือ การพยาบาลผู้ป่วยที่มีปัญหาซับซ้อนเน้นการดูแลแบบองค์รวม และ ความเอื้ออาทร จึงสนใจที่จะศึกษาว่านักศึกษาสามารถนำความรู้ที่ถูกปลูกฝังจากภาคทฤษฎีสู่การดูแล ผู้ป่วยได้มากน้อยเพียงใด ดังนั้นผู้วิจัยจึงให้นักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ชั้นปีที่ 3 จำนวน 55 คน ซึ่งได้ ผ่านกระบวนการเรียนรู้และปลูกฝังเรื่องการพยาบาลด้วยความเอื้ออาทรมีจิตบริการด้วยหัวใจความเป็น มนุษย์มาแล้วก่อนที่จะขึ้นฝึกปฏิบัติในรายวิชานี้ ใช้ความรู้ความเข้าใจที่ได้รับการถ่ายทอดจาก ภาคทฤษฎี และกิจกรรมต่างๆจากทางวิทยาลัยมาเป็นอย่างดีแล้ว นำมาสู่การปฏิบัติการพยาบาลจริงกับ ผู้ป่วยโดยนักศึกษาสามารถคิดกิจกรรมการพยาบาลที่เน้นความเอื้ออาทร จิตบริการด้วยหัวใจความ เป็นมนุษย์ผ่านไปสู่ผู้ป่วยที่รับผิดชอบภายใต้ทุกกิจกรรมการเรียนการสอนในการฝึกปฏิบัติ ได้แก่ การ ให้การพยาบาลข้างเตียงรายบุคคล การตรวจเยี่ยมทางการพยาบาล การให้ความรู้ คำแนะนำแก่ ผู้รับบริการ โดยนักศึกษาวางแผนการพยาบาลร่วมกับอาจารย์นเทศและพยาบาลพี่เลี้ยงที่ ให้การ สนับสนุนให้ข้อเสนอแนะ และกระตุ้นให้นักศึกษาคิดกิจกรรมการพยาบาลให้สอดคล้องและเหมาะสม กับผู้ป่วย โดยมีอาจารย์ดูแลและนิเทศติดตามการปฏิบัติกิจกรรมนักศึกษาในบางกิจกรรม นักศึกษาไม่ จำเป็นต้องอยู่ภายใต้การดูแลติดตามจากอาจารย์นเทศตลอดเวลาเนื่องจากนักศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 3 มี พื้นฐานปฏิบัติการพยาบาลที่ดีพอสมควรแล้ว อาจารย์จะเป็นที่ปรึกษาและดูแลใกล้ชิดในกิจกรรมที่ ซับซ้อน มีความเสี่ยงสูง เนื่องจากการมอบหมายการดูแลผู้ป่วยให้นักศึกษารับผิดชอบจะมอบหมายให้ รับผิดชอบผู้ป่วย 1 ราย เป็นเวลา 2-3 วันเพื่อให้ศึกษาผู้ป่วยได้อย่างเข้าใจ สามารถติดตามปัญหาผู้ป่วย ได้อย่างใกล้ชิด จึงเป็น โอกาสทำให้สามารถที่จะสอดคล้องเรื่องการพยาบาลด้วยความเอื้ออาทรมีจิต บริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ลงสู่การปฏิบัติจริงกับผู้ป่วยได้มากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามการที่จะ ประเมินว่านักศึกษาของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ขอนแก่น สามารถให้การพยาบาลด้วยความเอื้อ อาทรมีจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ได้เป็นอย่างไร มีสิ่งใดที่วิทยาลัยควรต้องพัฒนาต่อหรือไม่ ผู้ที่จะให้คำตอบได้ดีที่สุดคงไม่ใช่อาจารย์นเทศ แต่ควรจะเป็นผู้ป่วยที่อยู่ในความดูแลของนักศึกษา รวมทั้งข้อมูลที่ได้รับการสะท้อนจากญาติผู้ป่วย ผู้วิจัยเห็นความสำคัญดังกล่าวจึงมีความสนใจที่จะ ศึกษาเรื่องการพยาบาลด้วยความเอื้ออาทรของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ชั้นปีที่ 3 วิทยาลัยพยาบาลบรม ราชชนนี ขอนแก่นในการเรียนการสอนวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพ 3 ตามการรับรู้ ของผู้รับบริการ ซึ่งคาดหวังว่าผลการวิจัยครั้งนี้จะเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนการสอนทั้ง

ภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติของวิทยาลัยและหน่วยงานด้านการศึกษาพยาบาลอื่นที่สนใจและเป็นแนวทางกำหนดทิศทางการจัดการศึกษาของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ขอนแก่นต่อไป

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีความเอื้ออาทรของวัตสัน (Watson, 1985) ซึ่งเป็นการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่อบุคคลตามบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบทางสังคม โดยมีความเมตตา ความสนใจ ความเอาใจใส่เป็นพื้นฐาน เน้นความเป็นมนุษย์ โดยชี้ให้เห็นถึงองค์รวมของมนุษย์ที่ประกอบด้วย กาย จิต จิตวิญญาณ เป็นแก่นของตัวตน เป้าหมาย ของทฤษฎีนี้ คือ การช่วยให้บุคคลมีคุณภาพของกาย จิต และจิตวิญญาณ ในการก่อให้เกิดการเรียนรู้ในตนเอง การเห็นคุณค่าของตนเองและการดูแลตนเอง เป็นการดูแลที่ต่างฝ่ายต่างเข้าใจเข้าถึงความรู้สึกและสัมผัสจิตใจของกันและกัน ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และจิตวิญญาณ จนกระทั่งจิตวิญญาณของผู้ดูแลและผู้รับการดูแลหลอมรวมเป็นหนึ่งเดียวกันอย่างที่เราเรียกว่า “การดูแลแบบเอื้ออาทร” หรือ “Transpersonal caring” ซึ่งหมายถึงการดูแลที่เข้าใจถึงความรู้สึกของกันและกันหรือเอื้ออาทรต่อกัน ซึ่งแสดงออกเป็นการพยาบาลด้วยความเอื้ออาทรในการดูแลของผู้ดูแล 10 ด้าน ดังที่กล่าวมาข้างต้น แสดงเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาการพยาบาลด้วยความเอื้ออาทรของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ชั้นปีที่ 3 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ขอนแก่นในการเรียนการสอนวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพ 3 ตามการรับรู้ของผู้รับบริการ

ขอบเขตการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้ป่วยแผนกอายุรกรรม โรงพยาบาลขอนแก่น ในหอผู้ป่วยอายุรกรรมชาย 2 และหอผู้ป่วยอายุรกรรมหญิง 1 ที่อยู่ในความดูแลรับผิดชอบของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ชั้นปีที่ 3 ระหว่างฝึกวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพ 3 โดยนักศึกษา 1 คน จะได้รับมอบหมายดูแลผู้ป่วยจำนวน 2 รายเพื่อเป็นกลุ่มตัวอย่างโดยเลือกแบบกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง ตามคุณสมบัติที่กำหนด คือเป็นผู้ป่วยที่มีการรับรู้ดี สามารถให้ข้อมูลได้ ไม่มีปัญหาเรื่องการสื่อสาร ไม่มีข้อจำกัดเรื่องโรคและการรักษา และสมัครใจเข้าร่วมการวิจัย จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 135 คน

ระยะเวลาศึกษาวิจัย ระหว่างเดือนมีนาคม – เมษายน 2552

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive research)

เครื่องมือการวิจัย ได้แก่แบบสอบถามการพยาบาลด้วยความเอื้ออาทรของนักศึกษาพยาบาลตามการรับรู้ของผู้รับบริการ จำนวน 77 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีความเอื้ออาทรของวัตสัน โดยผู้วิจัยปรับปรุงพัฒนาจากแบบสอบถามของ ณรงค์ คำอ่อน (2550) แบบสอบถามซึ่งมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.97 และ แบบบันทึกผลการเรียนรู้ของนักศึกษาในการศึกษาผู้ป่วยแต่ละราย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

- 1) ผู้วิจัยขออนุญาตเก็บข้อมูลวิจัยผ่านผู้อำนวยการ โรงพยาบาลขอนแก่น
- 2) ชี้แจงทำความเข้าใจ และขออนุญาตเก็บข้อมูลการวิจัยกับผู้ป่วยกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติ

ตามที่กำหนด

การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณผู้วิจัยให้ผู้ป่วยตอบแบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยให้ผู้ป่วยตอบแบบสอบถามภายหลังสิ้นสุดการได้รับการดูแลจากนักศึกษาซึ่งตามปกติจะมอบหมายการดูแล 2-3 วัน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพได้จากการเขียนตอบในแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง การสังเกตพฤติกรรม และสัมภาษณ์ผู้ป่วย ญาติและ นักศึกษา รวมทั้งการเขียนสรุปบันทึกการเรียนรู้ของนักศึกษา ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสังเกต สัมภาษณ์นั้นผู้วิจัยทำขณะที่ได้ทำกิจกรรมการเรียนการสอนในหอผู้ป่วยร่วมกับนักศึกษาตามปกติ และการถอดบทเรียนจากผลการสรุปผลการเรียนรู้ของนักศึกษา

- 3) เมื่อสิ้นสุดการฝึกปฏิบัติในแต่ละวันผู้วิจัยสะท้อนความคิดเห็นกับนักศึกษาพยาบาลศาสตร์บัณฑิตชั้นปีที่ 3 ด้วยกระบวนการสุนทรียสนทนา และถอดบทเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูล

- 1) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
- 2) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ตรวจสอบคุณภาพความเชื่อถือได้ของงานวิจัย (Research credibility) ใช้กระบวนการตรวจสอบแบบสามเส้า ด้านข้อมูลและด้านวิธีการ

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชาย จำนวน 70 คน คิดเป็น ร้อยละ 51.85 เพศหญิง จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 48.15 กลุ่มอายุ 20 -30 ปี จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 16.3 อายุ 31 - 40 ปี จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 22.2 อายุ 41 – 50 ปี จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 28.9 อายุ 51 – 60 ปี จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 21.5 และอายุ 61 ปี ขึ้นไปจำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 11

ตอนที่ 2 การพยาบาลด้วยความเอื้ออาทรของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ชั้นปีที่ 3 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ขอนแก่น ตามการรับรู้ของผู้รับบริการได้ผลการวิจัยดังนี้

ค่าเฉลี่ยการพยาบาลด้วยความเอื้ออาทรของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.49, SD = 0.41$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ลำดับแรก คือ 1) ด้านไวต่อการรับรู้ของตนเองและผู้อื่น ($\bar{x} = 4.53, SD = 0.50$) 2) ด้านการใช้กระบวนการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์อย่างสร้างสรรค์ 3) ด้านการสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล ด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ได้แก่ 1) ด้านการสร้างค่านิยมเห็นแก่ประโยชน์ต่อผู้อื่น และมีเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ 2) ด้านการสร้างศรัทธาและความหวัง ด้านยอมรับการแสดงออกถึงความรู้สึกทั้งทางบวกและทางลบ 3) ด้านการสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล 4) ด้านการประคับประคองสนับสนุนและแก้ไขสิ่งแวดล้อมทางด้านกายภาพ จิต สังคมและจิตวิญญาณ 5) ด้านการช่วยเหลือเพื่อตอบสนองความต้องการของบุคคล 6) ด้านการสร้างเสริมพลังจิตวิญญาณในการมีชีวิตอยู่ และ 7) ด้านการสร้างสัมพันธ์ภาพการช่วยเหลือที่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผล การพยาบาลด้วยความเอื้ออาทรของ นักศึกษาพยาบาลตามการรับรู้ของผู้รับบริการ

การพยาบาลด้วยความเอื้ออาทร 10 ด้าน	\bar{x}	SD	การแปลผล
1. ด้านการสร้างค่านิยมเห็นแก่ประโยชน์ต่อผู้อื่น และมีเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์	4.45	0.49	มาก
2. ด้านการสร้างศรัทธาและความหวัง	4.47	0.44	มาก
3. ด้านการไวต่อความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น	4.53	0.50	มากที่สุด
4. ด้านการสร้างสัมพันธภาพการช่วยเหลือที่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน	4.50	0.42	มาก
5. ด้านยอมรับการแสดงออกถึงความรู้สึกทั้งทางบวกและทางลบ	4.44	0.51	มาก
6. ด้านการใช้กระบวนการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์อย่างสร้างสรรค์	4.51	0.47	มากที่สุด
7. ด้านการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคลในกระบวนการเรียนการสอน	4.51	0.47	มากที่สุด
8. ด้านการประทับประคองสนับสนุนและแก้ไขสิ่งแวดล้อมทางด้านกายภาพ จิต สังคมและจิตวิญญาณ	4.49	0.49	มาก
9. ด้านการช่วยเหลือเพื่อตอบสนองความต้องการของบุคคล	4.49	0.48	มาก
10. ด้านการสร้างเสริมพลังจิตวิญญาณในการมีชีวิตอยู่	4.48	0.58	มาก
การพยาบาลด้วยความเอื้ออาทรโดยรวม	4.45	0.41	มาก

นอกจากนี้เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ดูแลผู้รับบริการและครอบครัวเสมือนญาติสนิท ($\bar{x} = 4.65, SD = 0.60$) ดูแลผู้รับบริการโดยไม่แสดงท่าทีรังเกียจ ($\bar{x} = 4.64, SD = 0.61$) แสดงความรู้สึกร่วมกับผู้รับบริการได้อย่างเหมาะสมทั้งคำพูดและการแสดงออก ($\bar{x} = 4.63, SD = 0.58$) ข้ออื่น ๆ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ถึงมากที่สุด ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือ การเปิดโอกาสให้ผู้รับบริการมีส่วนร่วมในการเลือกวิธีปฏิบัติในการดูแลรักษาตามความต้องการภายหลังให้ข้อมูล ($\bar{x} = 4.37, SD = 0.71$) และ จัดหา/อนุญาตให้นำสิ่งอำนวยความสะดวกมาใช้ตามความเหมาะสม ($\bar{x} = 4.37, SD = 0.72$)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากผู้รับบริการและการถอดบทเรียนของนักศึกษา สามารถสรุปประเด็นได้ดังนี้

1. พฤติกรรมที่แสดงถึงความเอื้ออาทรของนักศึกษาพยาบาล เช่น คำพูดนุ่มนวล ไม่แสดง ความรังเกียจ เต็มใจให้บริการ ดูแลเหมือนญาติพี่น้อง ให้เกียรติ ไม่หุจดหงิดหรือเบื่อน่าย ทักทาย เป็นกันเอง มีรอยยิ้มให้เสมอ ดังตัวอย่างคำพูดที่ได้รับการสะท้อนดังนี้ เช่น

“... นักศึกษาให้ความเป็นกันเอง ยิ้มแย้มแจ่มใส ไม่รังเกียจเลยแม้จะอยู่ในสภาพที่ไม่น่าดู...”

“... เขาพูดคุยด้วยสายตาและท่าทางเป็นมิตร คำพูดนุ่มนวล เรียกเราแบบให้เกียรติมาก คุณตา เป็นยังบ้างคะ รู้สึกว่าเราเป็นตา เขาเป็นลูกหลานเรา อบอุ่นมาก...”

“... เด็กเขา ไม่ประชดประชัน ไม่ดู ไม่แสดงว่าเบื่อน่าย หรือหุจดหงิด เวลาเราทำไม่ถูกก็พูด ดีด้วย ...”

“... เรียกเขาที่ไรเขาก็มาช่วย แบบเต็มใจ ไม่เคยบ่น บางทีเขาก็ยุ่งมากแต่ก็มีน้ำใจมาดูแล...”

“... เด็กของอาจารย์ น่ารักมาก เขานุ่มนวล อ่อนโยน บางทีกิจกรรมเขาไม่เก่งเท่าไรหรือแค่ แค่เห็นว่าเขาดังใจ เต็มใจทำให้ก็ชื่นใจมากๆ...”

2. ผลที่ได้รับและ ความรู้สึกของผู้รับบริการจากที่ได้รับการพยาบาลด้วยความเอื้ออาทรจาก นักศึกษา ได้แก่ ความอบอุ่นใจ มีกำลังใจ รู้สึกปลอดภัย คลายเหงา มีเพื่อน ได้ความรู้ ดังตัวอย่างที่ สะท้อนทั้งจากผู้ป่วยและญาติ

“...อบอุ่นใจมาก ลูกหลานของตาเขาทำงานกันหมดช่วงกลางวันไม่มีใครอยู่เลย เด็กๆ เขามา ช่วยดูแล มาพูดคุย เรียกผมว่าตาทุกคำ ผมรู้สึกเอ็นดูเขาเหมือนเป็นหลาน เลยไม่เหงามีคนอยู่ใกล้ก็รู้สึก ปลอดภัย ไม่กลัว...”

“พ่อของพี่หมดหวังแล้ว หมอบอกว่าพ่อที่สมองตายรักษาไปก็ไม่มีประโยชน์ ตอนแรกที่เศร้า มาก นักศึกษาอาจารย์เขามาพูดคุยด้วย เขาถามว่าตอนตาแข็งแรงชอบทำอะไร พี่บอกว่าชอบไปวัด ชอบ สวดมนต์ เขาก็แนะนำว่าให้พี่ลองเอาหนังสือสวดมนต์มาพาดาสวดมนต์ เขาพาทำ แล้วพี่ก็ลองทำ รู้สึก ว่าพ่อรับรู้ได้ พ่อน้ำตาซึมออกมาและสงบขึ้น แต่ที่เห็นชัดคือตัวพี่เองก็จิตใจสงบลง ไม่ฟุ้งซ่าน เหมือนเดิม เด็กเขาคอยอยู่เป็นเพื่อน คอยมาถามให้กำลังใจ พี่รู้สึกดีมากว่าในยามที่ทุกข์ที่สุดก็ยังมีคน ใจให้กำลังใจ ให้คำแนะนำดี ขอบคุณอาจารย์ด้วยนะที่สอนลูกศิษย์มาดีเหลือเกิน เด็กๆน่ารักมาก ๆ...”

“...ผมกินเหล้ามาอายุ ญาติพี่น้องก็รังเกียจเจ็บป่วยมาเยี่ยมผมก็มีแต่มาพูดถากถาง แต่นักศึกษา เขาไม่ใช่ญาติผมเขาดูแลผมตลอด สระผมให้ เช็ดตัว เช็ดขี้ เช็ดเยี่ยว มาช่วยแฟนผมดูแลผม เขามาพูด ใจให้กำลังใจ ไม่รังเกียจว่าผมขี้เหล้า ผมตื่นต้นใจมาก เขาก็สอนหลายอย่างได้ความรู้ในการดูแลตัวเอง มาก ...”

นอกจากนี้จากการสุนทรียสนทนากับนักศึกษาทุกวันตลอดช่วงการฝึกปฏิบัติงาน และผลจากการสรุปผลการเรียนรู้ของนักศึกษา นักศึกษาได้สะท้อนความรู้สึกและสิ่งที่ได้จากการฝึกปฏิบัติงานครั้งนี้ได้ประเด็นดังนี้

1. ด้านทัศนคติต่อวิชาชีพ นักศึกษาสะท้อนว่ารู้สึกดีต่อวิชาชีพ เห็นคุณค่าในวิชาชีพ และภาคภูมิใจที่ได้เรียน มีตัวอย่างที่นักศึกษาสะท้อน เช่น

“...ตอนแรกหนูไม่ชอบพยาบาลเลย มาเรียนเพราะแม่ให้มา แต่ขึ้นตึกครั้งนี้หนูคิดว่าหนูเป็นพยาบาลที่ดีได้ มีความสุขมาก ที่ทำให้คนไข้มีความสุข ยิ้มได้...”

“... ตอนแรกนึกไม่ออกว่าเขาว่าพยาบาลเป็นนางฟ้าได้ มันเป็นอย่างไง ตอนนี้อนุรู้แล้ว ก็เราเป็นนางฟ้าของคนไข้ทำให้คนไข้หายทุกข์ หนูก็เป็นนางฟ้าได้ไม่ยากอย่างที่คิด ภูมิใจในวิชาชีพเรามากคิดไม่ผิดที่มาเรียน....”

“...ตอนแรกนึกไม่ออกว่าที่อาจารย์บอกมาตลอดที่เรียนเราต้องเอื้ออาทรต่อคนไข้ ว่าต้องทำอะไรบ้าง พอมา ward อาจารย์ให้คำแนะนำ อาจารย์พาทำให้ดูบ้าง ดูพี่ๆ เพื่อนๆบ้าง แล้วก็ลองทำดู โดยคิดว่าเราต้องการอะไร คนไข้ก็น่าจะต้องการเหมือนกัน พอทำแล้วรู้สึกดี คนไข้ก็มีความสุข หนูคิดว่าความเอื้ออาทรทำให้วิชาชีพเรามีคุณค่ามากขึ้น...”

2. ด้านความรู้สึกและสิ่งที่ได้รับจากการฝึกปฏิบัติงาน นักศึกษาสะท้อนว่า มีความสุข ได้มากกว่าความรู้ ภาคภูมิใจในตนเอง รักและภูมิใจในสถาบัน ดังตัวอย่างคำพูด

“... รู้สึกมีความสุขมากที่ทำให้คนไข้มีความสุข หนูได้รับผลไม้ที่ขยับเก็บมาจากที่บ้านยาย ขอบคุนที่หนูดูแลตาดอนยายกลับบ้าน สายตาที่ยิ้มบอกว่ายายขอบคุณจริง ซาบซึ้งมาก ทำให้หนูมีความสุขมาก” “... ดีใจมากที่ได้เรียนพยาบาล รู้สึกว่าชีวิตเรามีคุณค่ากับคนอื่นมาก”

“... ขอบคุนอาจารย์ที่ให้สิ่งดีๆ เข้าใจแล้วว่าทำไมวิทยาลัยเราต้องเน้นจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ รู้สึกว่าไม่ต้องหาความสุขที่ไหนไกล เพราะได้ความสุขจากรอยยิ้มของผู้ป่วยกับญาติก็รู้สึกดีมากๆ หนูไม่ค่อยได้ไปวัดทำบุญบ่อยเท่าไร แต่คำอวยพรของคนไข้กับญาติก็น่าจะทำให้ได้บุญบ้าง...” “... ได้มากกว่าความรู้ในวิชา ได้ความเป็นคนที่สมบูรณ์ขึ้น รู้จักคิดถึงความรู้สึกความต้องการของคนอื่น แต่ก่อนคิดถึงแต่ตัวเอง ...”

“... ภาคภูมิใจในตัวเองที่สามารถทำให้คนไข้มีความสุขขึ้น...”

“...ภูมิใจอาจารย์ ภูมิใจในวิทยาลัยมาก คิดว่าไม่ว่าใครถ้าจะบอกว่าจบจากวทบ.ขอนแก่น เรามีดีสู้เขาได้แต่ก่อนเคยน้อยใจว่าเราทำไมไม่ได้เรียนมหาวิทยาลัยเหมือนเพื่อน แต่ตอนนี้รู้แล้วเราไม่ได้น้อยหน้าเขาเลย ”

การอภิปรายผล

การพยาบาลด้วยความเอื้ออาทรของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ชั้นปีที่ 3 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ขอนแก่นในการเรียนการสอนวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพ 3 ตามการรับรู้ของผู้รับบริการ พบว่าค่าเฉลี่ยการพยาบาลด้วยความเอื้ออาทรของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.49, SD = 0.41$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ลำดับแรก คือ 1) ด้านไวต่อการรับรู้ของตนเองและผู้อื่น ($\bar{x} = 4.53, SD = 0.50$) 2) ด้านการใช้กระบวนการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์อย่างสร้างสรรค์ 3) ด้านการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ส่วนด้านอื่น ๆ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ซึ่งจากผลวิจัยดังกล่าวจะเห็นว่าผู้รับบริการรับรู้ถึงการพยาบาลด้วยความเอื้ออาทรที่ได้รับจากนักศึกษาพยาบาลในระดับที่สูงในทุกด้าน การรับรู้เป็นกระบวนการด้านความคิดและจิตใจของแต่ละบุคคล จะแตกต่างกันไปตามความรู้ ความคิดและประสบการณ์ที่ได้รับ ในระหว่างที่ผู้ป่วยอยู่ในความดูแลของนักศึกษา 2-3 วันนั้น ผู้ป่วยได้รับการดูแลที่ใกล้ชิดจากนักศึกษาทั้งในเรื่องความจำเป็นพื้นฐาน สุขภาพส่วนบุคคล ให้การพยาบาลเกี่ยวกับปัญหาต่างๆของผู้ป่วย ให้ความรู้คำแนะนำ จึงเป็นผลให้ผู้รับบริการรับรู้ถึงการพยาบาลด้วยความเอื้ออาทรที่ได้รับจากนักศึกษาพยาบาลในระดับมากที่สุด ในทุกด้านดังที่กล่าวมาแล้ว แสดงให้เห็นว่านักศึกษาพยาบาลได้แสดงพฤติกรรมกรรมการพยาบาลที่มีความเอื้ออาทรให้ผู้รับบริการสัมผัสได้ผ่านลักษณะพฤติกรรมต่างๆที่หลากหลาย เช่น การให้เกียรติ พุดสุภาพ ให้การพยาบาลอย่างนุ่มนวล ให้ความเวลาในการดูแลเต็มที่ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ Watson (1999) การแสดงถึงพฤติกรรมความเอื้ออาทรของบุคคลนั้น มีหลากหลายพฤติกรรม เช่น ความเข้าใจ การให้เกียรติ ให้ความเคารพ มีเกียรติยศ เป้าหมาย จริงใจ ไวต่อความรู้สึก มีความยุติธรรม เป็นต้น การที่ผู้รับบริการรับรู้ถึงการพยาบาลด้วยความเอื้ออาทรของนักศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุดนั้น เกิดจากการที่ผู้รับบริการมีความพึงพอใจในผลการพยาบาลที่ได้รับจากนักศึกษาดังตัวอย่างคำพูดที่สะท้อนเช่น “...รู้สึกดี ไม่เหงา เขาคอยมาถามไถ่อยู่บ่อย...ฯ” “...เรียกที่ไรเขาก็มา ไม่เคยหน้างอ ไม่ดุ...” “...รู้สึกเหมือนอยู่กับลูกหลานจริงๆ ลูกๆเขาทำงานไม่ค่อยได้มาเฝ้า ก็ได้เด็กๆ เขามาช่วยดูแล ”

เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ดูแลผู้รับบริการและครอบครัวเสมือนญาติสนิท ($\bar{x} = 4.65, SD = 0.60$) ดูแลผู้รับบริการโดยไม่แสดงท่าทีรังเกียจ ($\bar{x} = 4.64, SD = 0.61$) แสดงความรู้สึกร่วมกับผู้รับบริการได้อย่างเหมาะสมทั้งคำพูดแล ะการแสดงออก ($\bar{x} = 4.63, SD = 0.58$) ข้ออื่น ๆ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือ การเปิดโอกาสให้ผู้รับบริการมีส่วนร่วมในการเลือกวิธีปฏิบัติในการดูแลรักษาตามความต้องการ ภายหลังให้ข้อมูล ($\bar{x} = 4.37, SD = 0.71$) และ จัดหา/อนุญาตให้นำสิ่งอำนวยความสะดวกมาใช้ตามความเหมาะสม ($\bar{x} = 4.37, SD = 0.72$) ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่าการที่ผู้รับบริการรับรู้ถึงความเอื้ออาทรที่ได้รับจากการพยาบาลของนักศึกษาอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุดนั้น แสดงว่านักศึกษา

สามารถนำการพยาบาลด้วยความเอื้ออาทรการมีจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ สู่การปฏิบัติการพยาบาลกับผู้ป่วยบริการได้จริง ซึ่งวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี ขอนแก่นมีนโยบายให้จัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนแบบบูรณาการ สอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรมและการคิดอย่างเป็นระบบ ในทุกรายวิชา โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านคุณธรรม จริยธรรม ที่วิทยาลัยเน้นประกอบด้วย ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ และความเอื้ออาทร (จิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์) อีกทั้งได้บูรณาการเรื่องความเอื้ออาทร จิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ผ่านทางกิจกรรมพัฒนานักศึกษา โดยมีนวัตกรรมศูนย์การเรียนรู้เข้าใจ เข้าถึงพัฒนา (ระบบครอบครัว)เป็นแกน ซึ่งงานพัฒนานักศึกษาและอาจารย์ประจำครอบครัวได้รับนโยบายของวิทยาลัยนำลงสู่การปฏิบัติในงานที่ดูแลรับผิดชอบ ลักษณะการดูแลกันของคนในครอบครัวเดียวกันซึ่งประกอบด้วยอาจารย์ เจ้าหน้าที่ นักศึกษา และปู่ย่า ตา ยายในชุมชนบ้านเปิดที่เป็นที่ตั้งของวิทยาลัย มีมากกว่าการดูแลกันของอาจารย์ กับลูกศิษย์ หรือเพื่อนร่วมงาน แต่จะดูแลกันเหมือนคนในครอบครัว ที่ให้ความรัก ความห่วงใย จริงใจ ต่อกัน สิ่งต่างๆ เหล่านี้ทำให้นักศึกษาได้ซึมซับถึงบรรยากาศการดูแลแบบเอื้ออาทร การมีจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ ได้เป็นอย่างดี ซึ่งจะได้รับมากกว่าการเรียนการสอนในชั้นเรียนอย่างเดียว เพราะการที่นักศึกษาได้รับการดูแลอย่างเอื้ออาทรจากคณาจารย์ในวิทยาลัย ทำให้นักศึกษาได้แบบอย่างของการดูแลกันดุจญาติมิตร อันเป็นหัวใจสำคัญของการมีจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสุพจน์ แก้วบุคดี (2549) พบว่าอาจารย์พยาบาลวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี ขอนแก่น มีค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมความเอื้ออาทรในการเรียนการสอนภาคปฏิบัติตามการรับรู้ของตนเองอยู่ในระดับมาก วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี ขอนแก่น มีกระบวนการเรียนการสอนที่หลากหลาย มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถคิดวิเคราะห์ สร้างเสริมทักษะคิดแก้ปัญหา เรียนรู้ร่วมกัน การสื่อสาร การทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข รวมทั้งการสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล ซึ่งตรงกับปัจจัยการดูแลอย่างเอื้ออาทรตามแนวคิดของ Watson (1999) กล่าวว่า การที่นักศึกษาได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันมาก่อนในชั้นเรียน เมื่อไปฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยเพื่อให้บริการหรือปฏิบัติการพยาบาลกับผู้ป่วยบริการ ทำให้เชื่อมั่นว่าสิ่งที่ปฏิบัตินั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้อง เหมาะสมและน่าภาคภูมิใจ ส่งผลให้เกิดการรับรู้ตนเองว่าเป็นผู้มีพฤติกรรมแสดงออกหรือการปฏิบัติที่ดี หรือมีความเอื้ออาทรต่อผู้อื่นซึ่งอยู่ในระดับมาก สอดรับกับแนวคิดของ Cohen (1993) ที่ว่าความเอื้ออาทรเป็นเรื่องสำคัญและเกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนการสอน สอดคล้องกับการศึกษาของรุ่งทิพย์ พรหมบุตร (2551) ที่ศึกษาการพัฒนาผู้เรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมและการคิดอย่างเป็นระบบ ในรายวิชา หลักการและเทคนิคการพยาบาล ภาคทดลอง โดยใช้รูปแบบเพื่อนช่วยเพื่อน และพี่สอนน้อง ของ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี ขอนแก่น พบว่า ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคิดเป็นค่าคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 75.05 และผ่านเกณฑ์รอบรู้เนื้อหาร้อยละ 60 ทุกคน ผู้เรียนมีกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 70 และผ่าน

เกณฑ์ร้อยละ 60 ทุกคน และ การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียน ในด้านความซื่อสัตย์ รับผิดชอบ และเอื้ออาทร พบว่าผู้เรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ทุกคน ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญ ของคุณธรรมด้านความซื่อสัตย์ รับผิดชอบ และเอื้ออาทร ว่าสำคัญต่อวิชาชีพพยาบาล และ ผู้เรียน ประทับใจในรุ่นพี่ที่ช่วยเหลือในการเรียนรู้ รับรู้ถึงความเอื้ออาทรที่ได้รับจากรุ่นพี่ รวมทั้ง รุ่นพี่รู้สึก ภาคภูมิใจที่ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนา รุ่นน้องเป็นการปลูกฝังการดูแลช่วยเหลือเกื้อกูลกันในวิชาชีพ เมื่อนักศึกษาจบไปเป็นพยาบาล และเมื่อพิจารณาการจัดกิจกรรมของนักศึกษาของวิทยาลัยพยาบาล บรมราชชนนี ขอนแก่น พบว่ามีกิจกรรมที่หล่อหลอมและส่งเสริมพฤติกรรม การดูแลอย่างเอื้ออาทร ของนักศึกษา เช่น การเข้าค่ายอบรมคุณธรรมและจริยธรรม การออกค่ายอาสาพัฒนาชุมชน การออก ค่ายอาสา ร่วมกับนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในเครือข่ายโครงการบัณฑิตอุดมคติไทย โครงการจัดงาน วันเด็ก โครงการบริการวิชาการในกิจกรรมสำคัญต่าง ๆ เช่น งานเทศกาลไหม งานลอยกระทง เป็นต้น กิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์เชิงการดูแลอย่างเอื้ออาทรระหว่างนักศึกษา เช่น การเข้าร่วมทำ กิจกรรมในชมรมต่าง ๆ กิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์เชิงการดูแลอย่างเอื้ออาทรระหว่างอาจารย์ กับนักศึกษา เช่น ระบบครอบครัว อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ประจำชั้น อาจารย์เวรประจำวัน ความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษากับสิ่งแวดล้อมในกระบวนการศึกษาเหล่านี้ ล้วนสนับสนุน การรับรู้ความเอื้ออาทรของนักศึกษาเชิงบวกทั้งสิ้น สอดรับกับการศึกษาการดูแลในการศึกษาพยาบาล ในแง่มุมการดูแลที่เกิดขึ้นระหว่างนักศึกษาศึกษาพยาบาลต่อผู้ป่วยของ Beck (2001) ซึ่งพบว่า นอกจากหลักสูตรที่เน้นการดูแล การสร้างบรรยากาศการดูแลอย่างเอื้ออาทรให้เกิดขึ้นในชีวิตจริง โดยเฉพาะในสถาบันการศึกษาและแหล่งฝึกภาคปฏิบัติ เป็นปัจจัยเกื้อหนุนที่สำคัญในการสร้าง พฤติกรรมการดูแลผู้ป่วยของนักศึกษาพยาบาล เพราะในระยะเวลาที่นักศึกษายังไม่มีประสบการณ์ในการ ดูแลผู้ป่วย นักศึกษาต้องการตัวแบบในการปฏิบัติตนเพื่อหล่อหลอมคุณลักษณะส่วนบุคคลในการเป็น ผู้ดูแลที่ดี ดังนั้นการที่นักศึกษาพยาบาลจะเป็นพยาบาลที่ดีมีความเอื้ออาทรต่อผู้รับบริการ มีจิตบริการ ด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ได้ส่วนสำคัญที่จะเป็นต้นแบบคือครูอาจารย์ในสถาบันการศึกษา รวมถึงรุ่น พี่ในวิชาชีพที่ต้องเป็นแบบอย่างที่ดีและภาคภูมิใจเอกลักษณ์ที่ดีของวิชาชีพพยาบาล

ข้อเสนอแนะ

1. นโยบายการพัฒนาผู้เรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม และการคิดอย่างเป็นระบบ ในรายวิชาต่างๆของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ขอนแก่น ควรขยายให้ครอบคลุมทั้งรายวิชาในภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ
2. ควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับพฤติกรรมพยาบาลด้วยความเอื้ออาทรของนักศึกษา พยาบาลตามการรับรู้ของนักศึกษา และผู้รับบริการ
3. ศึกษาแนวทางการปลูกฝังด้านคุณธรรมจริยธรรม เรื่องความเอื้ออาทรจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์แก่นักศึกษาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้มีความยั่งยืน

กิตติกรรมประกาศ

ขอกราบขอบพระคุณ ดร.มกราพันธุ์ จูฑะรสก ผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี
ขอนแก่น รศ. ดร. วิชัย วงษ์ใหญ่ ดร. มารุต พัฒนาผล และ รศ.ดร. ยาใจ พงษ์บริบูรณ์ ที่ให้คำปรึกษา
และคำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนางานวิจัย คณาจารย์ทุกท่านที่เป็นทีมการสอนวิชา
ปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพ 3 ตลอดจนนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้น
ปีที่ 3 ที่ตั้งใจฝึกปฏิบัติงานและให้การดูแลผู้ป่วยอย่างเต็มความรู้ความสามารถ ขอบขอบคุณผู้รับบริการทุก
คนที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามและให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ

เอกสารอ้างอิง

ณรงค์ คำอ่อน. (2551). รายงานวิจัยเรื่อง ความเอื้ออาทรของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรม
ราชชนนีขอนแก่น . อุดรธานี .

พจนา ปิยะปกรณ์ชัย.(2542). การจัดการเรียนการสอนในคลินิกของวิชาชีพการพยาบาล. วารสาร
การศึกษาพยาบาล, 6(1): 29-34.

ยี่สุน ใจดี. (2540). การปฏิบัติการพยาบาลที่เป็นการดูแลเอื้ออาทรในโรงพยาบาลรามธิบดี.

วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพยาบาลผู้ใหญ่ บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทาลัยมหิดล.

รุ่งทิพย์ พรหมบุตร และศักดิ์จันทร์ นรสาร. (2551). รายงานวิจัยเรื่องการพัฒนาผู้เรียนด้วยแผนการ
จัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม และการคิดอย่างเป็นระบบ ใน
รายวิชา หลักการและเทคนิคการพยาบาล ภาคทดลอง . วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี
ขอนแก่น. อุดรธานี.

วัลภา คุณทรงเกียรติ.(2543). การสะท้อนคิดด้วยตนเองเพื่อการเอื้ออาทร. วารสารคณะพยาบาล
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา,8(3): 25-30.

วาสนา นัยพัฒน์.(2545). “ความเอื้ออาทรของอาจารย์พยาบาล : เสียงสะท้อนจากนักเรียนพยาบาล”.
วารสาร การศึกษาพยาบาล, 13 : 19-25.

วรุณยุพา รอยกุลเจริญ. (2550). การปฏิบัติการพยาบาล : การดูแลด้วยหัวใจของความเป็นมนุษย์.
วารสารสภาการพยาบาล, 22(3), 5-8.

สุพจน์ แก้วบุคดี และสุจินดา ศรีสุวรรณ.(2549). รายงานวิจัยเรื่องพฤติกรรมความเอื้ออาทรของอาจารย์
พยาบาลในการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ ตามการรับรู้ของอาจารย์พยาบาลและนักศึกษา
พยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ขอนแก่น. อุดรธานี.

สุภาพร ดาวดี. (2548). การใช้ทฤษฎีการดูแลอย่างเอื้ออาทรในการพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติการ
พยาบาล. วารสารคุณภาพการพยาบาล, 1(1), 26-46.

- อารี ชิวเกษมสุข.(2542). การนำทฤษฎีการดูแลมนุษย์ของวัตสันไปใช้ในการเรียนการสอนทางการพยาบาล. วารสารพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, **11** (1) : 6-19.
- Beck C.T.(2001). Caring among nursing students. **Nurse Educator**, **17** (6) : 22-27.
- Cohen, J.A. (1993).Caring perspective in nursing education: Liberation, transformation and meaning. **Journal of Nursing Education**, **18**: 621-626.
- Leininger M.(1990). **The caring imperative in education**. New York: National league for nursing.
- Swanson, K.M. (1991). Empirical development of a middle range theory of caring. **Nursing Research**, 40(3), 161-166.
- Watson J. (1988). **Nursing: Human science and human care**. New York: National league for nursing.
- _____. (1985). **Nursing: The Philosophy and science for caring**. Colorado: Colorado Associated university Press.
- _____. (1999). How to select clinical agencies for clinical experience in baccalaureate nursing education. **Journal of nursing Education**, **18**(2):.29-35.